

Vasile Grunea Rokonai Givat-Adán

1955-ben készült Givat-Adán, a nagybátyám kertjében. Jobbról balra: Paneth Illus nagynéném, anyám unokatestvére [Tehát a férjnek is unokatestvére, hiszen Simon és az interjúalany anyja testvérek. -- A szerk.], mellette a férje, Simon. Simon az 1920-as években az apósával és az akkor fiatal feleségével együtt emigrált Izraelbe, Givat-Adára, és ott nagyon nehezen éltek. Kezdetben földművességből éltek, és éjjeliőrséget is vállalt, hogy el tudja tartani a családot. Nagyon nehéz körülmények voltak az 1920-es években. Mellette a húga, édesanyám, Gruber Erzsébet és mellette apám, akit általában a családban mindenki Manónak hívott, nem Emánuelnek. A kép hátán az anyám írása, hogy ?Sok szeretettel Erzsébet [tehát az édesanyám, Erzsébet], Manó [az apám], Illus [nagynéném] és Simon [nagybátyám, akit Siminek neveztek]?. Azt hiszem, nekem és a családomnak küldték a fényképet. Sporn Simon [1892--1975] nagybátyám legalább tíz évvel volt idősebb anyámnál. Mindig úgy mondta a fiatalabbaknak, Magdának és Helénnek, hogy ?a taknyosok?. Ő kereskedelmi középiskolát végzett, utána járt a Kereskedelmi és Mezőgazdasági Akadémiára itt, Kolozsváron. Egy nívós hivatalnok volt. Az első világháborúban főhadnagyként szolgált a KuK regimentet. Részt vett az első világháborúban, és mint katona kapcsolatba került a cionista mozgalommal. A katonaságnál voltak még más zsidó tisztek, főleg, azt hiszem, osztrák vidékről, akik hamarabb kapcsolatba jöttek a cionizmussal. Simon részt vett 1918-ban a legelső nagy cionista gyűlésen, amin részt vett apám is mint propagandával megbízott és egy másik nagybátyám, Marci, aki a védelemmel volt megbízva. Ez volt a zsidóság újjáébredése. Simon eljövendő felesége szintén a Paneth rabbi családból származott, úgy hívták, hogy Paneth Illus. Az 1922-es évben Illus édesapja, Paneth Herman fogta az egész családját, állatokat vett és előgyártott házat, és kivándorolt Izraelbe. Illus és Simon is velük ment. Gyárban gyártott kész falakat, amit csak föl kellett állítani, azt vonaton és hajón szállította el Herman, persze fogadott még embereket, hogy segítsék a szállításban. Kiment Izraelbe, és ott másokkal együtt az elsők közé tartozott, akik megalapították Givat-Adát. Ez egy mosáv volt, magántulajdon, mert megvették a földeket. [A mosáv faluközösség, ahol a kibuctól eltérően az embereknek saját otthonuk van, és a tulajdonukban lévő földterületekről önállóan dönthetnek. Ugyanakkor közösen gazdálkodnak, és a

közösség tagjai kölcsönösen segítik egymást. Az 1880-as évek bevándorlói alapították az első ilyen típusú településeket, ezek többsége mára jelentős várossá fejlődött. 1897-ben már 18 mosáv működött. -- A szerk.] A földvásárlás nem bizonyult a legjobbnak, Erdélyből kiindulva azt hitték, hogy a jó föld a fekete föld, de Izraelben a jó föld általában a piros föld. A fekete föld mocsaras föld, maláriás vidék volt. Kezdetben nagyon nehéz volt, elég rosszul ment, egyrészt mert nem értettek a klímához, másrészt olyannyira terjedt a malária [Mocsárláz, váltóláz -- szúnyogok terjesztette, magas lázzal és hidegrázással járó járványos betegség. -- A szerk.], hogy a sótartóban egyik oldalt só volt, a másik oldalon kininpor, tehát kinint tettek az ételbe, hogy elkerüljék a hidegrázást. Aztán sajnos az állatok, amiket magukkal vittek, azok sem bizonyultak a legalkalmasabbnak arra a klímára, és hamar elpusztultak. Ilusnak és Simonnak két gyereke volt, Ichák és Juda, mind a ketten Izraelben születtek. Ők szabrék voltak, vagyis bennszülöttek, akik már Izraelben születtek. Az 1930-as években hazajött Simon felesége az egyik gyerekekkel, és egy ideig Noszolyon ült. Egy hajójegyet nem volt leányálom kifizetni, ezért csak az egyik gyerek jött, aki beteg volt. Izraelben azt mondták, hogy ha azt akarja, hogy életben maradjon a gyerek, akkor vigye el egy ideig más klímára. Azt hiszem, körülbelül vagy másfél évet ültek itt. Onnan lehet tudni, hogy a víz is nagy probléma lehetett Izraelben, mert amikor a gyerek látott egy kanna vizet, akkor magához ölelte és kiabálta, hogy ?Ez az egész víz az enyém!?. Utána visszamentek Izraelbe, és ott voltak végig a második világháború alatt, a háború után mind a kettő a zsidó hadseregben szolgált. Az 1970-es években Juda, a nagyobbik, szegény tragikusan meghalt egy teherautón: narancsládákat szállítottak, rakodáskor elszakadt a kötél, egy narancsláda ráesett, és ebbe belehalt. A testvére, Ichak mezőgazdász, ő ott lakik Givat-Adán, három gyereke van.